

MLADINA V SODOBNI DRUŽBI

Danica Šaponja, univ. dipl. soc.
Ministrstvo za javno upravo

1.) GENERACIJSKA MODERNIZACIJA MLADINE SKOZI ČAS

Proučevanje generacij iz začetka prejšnjega stoletja kaže na to, da čim hitreje se dogajajo družbene spremembe, v tem krajše generacijske okvire so zamejene tedaj živeče generacije.

Problematika in perspektiva proučevanja mladosti in mladih v Sloveniji se v tem prispevku veže na rezultate nekaj raziskav, ki so bile opravljene od devetdesetih let naprej.

Proučevanja mladine pridobiva na pomenu, ker je današnja mladina enostavno »drugačna«. Razmišljali bomo o mladi generaciji in o času v katerem živimo. Ta prispevek ima namen biti le košček v mozaiku razmišljanja o generaciji, ki bo kaj kmalu krojila našo starost in blaginjo. Kakšni so ti mladi, ki so potencialni roditelji in producenti skupnega napredka?

Za mladino so značilne njeje svojstvene oblike vedenja in stil življenja, nepopolni socialni status ter idealni vrednotni pojmi mladostnosti v smislu vitalnosti, duševne svežine in živahnosti. Na eni strani podaljševanje življenja v ekonomski odvisnosti od staršev, po drugi pa čedalje hitrejše vstopanje skozi vrata izkustev in spoznanj, ki so lastna odraslim, prelaga na generacijo mladih velik »nahrbtnik« pričačovanj, želja in zahtev, ki so že prisotna v družbi in ki jih mladi s svojo iskrivostjo, izvirnostjo in bistrumnostjo tudi sami izzivajo in pričakujejo od sebe.

V tradicionalnih družbah so bili mladi objekt nadzora in vzgoje, danes pa se mladi psihosocialno zgodaj osamosvajajo in doživljajo svojo odraslost kot nekakšen **proces pogajanja** o lastni identiteti in identiteti družbe. Bomo pozitivno presenečeni? Kaj skriva prihodnost?

V zadnjem desetletju opravljene javnomnenjske raziskave posebej med mladimi kažejo, da velike vrednote, ki so bile oprte na močne ideologije, zamenjujejo vrednote, ki so bližje posamezniku in njegovemu osebnemu izkustvu. Tradicionalno določene vrednote počasi izginjajo (stare predstave o kolektivni dolžnosti in lojalnosti), govorimo pa o tem, da se uveljavlja **nova individualna etika vsakdanjega življenja**. Dogaja se premik v samem značaju vrednot.

Vendarle pa, zadnje štiri, danes še živeče generacije, predstavljajo nekakšno zgodovinsko pahljačo izkušenj in njihovi vsakdanji življenjski svetovi se bistveno razlikujejo med seboj. Današnjo generacijo mladih in njeno pot v prihodnost, je potrebno razumeti tudi skozi pogled v generacije iz katerih so mladi izšli.

a.) **Vojna generacija oziroma generacija veteranov, je generacija rojenih v obdobju 1922 – 1945.**

Veterani so v pretežni meri današnji upokojenci. Po splošnem prepričanju veljajo za konzervativne, okorne ljudi, z zastarelimi in preživelimimi nazori. Praviloma so zelo privrženi delu, spoštujejo avtoritete, cenijo red in pravila. Veljajo za potrpežljive in pripravljene počakati na nagrado dlje časa kot druge generacije, čeprav menijo, da si jo zaslužijo prej.

Glede na okoliščine so pripravljene svoje delovne obveznosti postaviti pred svoje osebne prioritete in užitke. Glede na altruizem, ki je vladal po drugi svetovni vojni, so izoblikovali vrednote in popolno zaupanje v družbene institucije in norme.

Veterani imajo ogromno znanja in njihovo pripravljenost, da jo prenašajo na mlajše generacije, družba ne izkorišča kot svoj socialni kapital. Najbolj se to bogastvo znanja kanalizira in izkazuje preko dejavnosti Tretje univerze, ki je dober pokazatelj aktivnosti te generacije.

Leta 1945 je bila pravno-formalno pri nas uzakonjena splošna volilna pravica, zato lahko rečemo, da je to pomembno vplivalo predvsem na položaj in spreminjaje življenjskega sveta žensk tedaj in generacij v naprej.

b.) **Otroci blaginje, tudi tako imenovani »Baby boomers«, so generacija rojenih v obdobju 1946 – 1964.**

Otroci blaginje oziroma »Baby boomers«, so doslej najštevilčnejša generacija. Rojeni po drugi svetovni vojni, so odraščali v obdobju številnih gospodarskih priložnosti in vsesplošne blaginje. Doživeli in preživeli so seksualno revolucijo in hladno vojno.

Generacija tako imenovanih »baby boomer-jev« je v šestdesetih in sedemdesetih letih prinesla preobrat in vdor novih vrednot mladinskih kultur in subkultur, ki se je močno zasidral v javno zavest posameznikov in posameznic tedanjega časa. To je bilo obdobje »otrok cvetja«, »vietnamskega sindroma« in »hladne vojne«. S poudarkom na seksualni osvoboditvi, individualni svobodi v izražanju in oblačenju. V iskanju zadovoljitev ter oblikovanju svetovnega nazora, se je uveljavila množična potrošnja, vladavina množičnih medijev in prišlo je slovo od vrednot tradicionalnega industrializma. Zgodilo se je tako imenovano splošno erotiziranje sveta.

Tako imenovani »otroci cvetja«, veljajo po naravi za optimistične ljudi. Znajo trdo delati. Cenijo timsko delo in redno zaposlitev. Le-ta jim pomeni vir finančne in osebne varnosti, zato z njo neradi eksperimentirajo. Večina pripadnikov te generacije, je pri nas imela celo življenje eno samo zaposlitev.

Varnost zaposlitve, kot pomembna vrednota te generacije, se kot posledica močnega vpliva staršev in življenja v socializmu, kaže tudi pri številnih pripadnikih mlajših generacij, predvsem izven mestnih središč. Ob prehodu v kapitalizem, je morebitna izguba službe v posameznih industrijskih panogah (tekstilna, čevljarska ipd.), porušila celoten življenjski svet posameznikov z njihovimi vrednotami vred. Opaziti je, da tudi njihovi otroci mnogokrat težko sprejemajo kapitalistične vrednote.

c.) Generacija X, je generacija rojenih v obdobju 1965 – 1976.

V generacijo X spadajo rojeni med letoma 1965 in 1976. So potomci staršev, ki so razvijali kariero in ekonomsko blaginjo na račun osebnega in družinskega življenja.

Ekonomska enakopravnost v družini se je, v času te generacije, zelo povečala. Z višanjem izobrazbene ravni se je finančni prispevek matere marsikje dvignil nad očetovega. Ekonomska emancipacija žensk je povzročila spremembe v medsebojnih odnosih v družini. Delitev obveznosti v družini se ni udeleževala na takšen način, da bi se ohranjali in nadgrajevali kvalitetni partnerski odnosi. V tej generaciji opazimo enormni porast ločitev. Pomanjkanje časa in večanje ekonomskih priložnosti je resno spremenilo razmerja med ljudmi.

V obdobju te generacije, smo se prvič soočili z nasiljem v šolah in na televiziji. Za ta čas so postali značilni vzpon medijev, zlomi borze, brezdomstvo in z vse bolj subtilno zaznavanje problemov okolja.

Na generacijo X so najbolj vplivali vrstniki. Lahko rečemo, da se je generacija X nekako vzgajala med seboj in si sooblikovali osebne vrednote. Pogosto so odraščali v eno starševskih ali reorganiziranih družinah, s polno zaposlenimi starši, tako da je pri njih opaziti strogo ločevanje osebnega in poslovnega življenja. Želijo si več časa za hobije, družino in kakovostno preživljanje prostega časa. Radi so fleksibilni in z možnostjo dela na domu, zato pogosto postanejo samostojni podjetniki. Največja vrednota generaciji X je kvaliteten stik, ki ga imajo s samim seboj.

V zadnjih letih so starši mladostnikov pridobili nove dolžnosti, vendar vemo zelo malo o tem kako te dolžnosti dojemajo in izvršujejo.

»Tranzicija« iz otroštva v status odraslosti, kaže na to, kako pomembno je, da starši nudijo čustveno oporo svojim otrokom. Svojim mladostnikom pomagajo z dajanjem začasnih okvirnih napotkov in jim stojijo ob strani v vse bolj odkikajočem koncu ekonomskega osamosvajanja.

d.) Generacija Y, tudi imenovani »Echo boomers«, je generacija rojenih po letu 1977.

V osemdesetih letih zaznamo nov premik v vrednotnem sistemu ljudi, ko so globalne, ideološke teme izzvenele in na njihovo mesto so vstopila individualizirana vprašanja telesa, hrane in medsebojnih odnosov.

Generacija mladih, občasno imenovani tudi »nekstersi« (»zanamci«), so danes še pogosto nerazumljeni posamezniki in posameznice, ki veljajo v svojih pričakovanjih za visokoteleče in nerealne. Zrastli so v času razvoja informacijske omrežij in globalizacije, ki pomeni vsesvetovno povezovanje gospodarstev, trgov, kulturnih in političnih procesov. Ves čas so izpostavljeni enormnim količinam raznovrstnih informacij in silovitega znanstvenega napredka. To je generacija, ki nas danes najbolj zanima.

2.) MLADINA IN MLADOST NA ZAČETKU TRETJEGA TISOČLETJA

Mladost kot sociološki pojem razdelimo na tri obdobja:

- **adolescenco**, ki jo razumemo kot klasično mladost od 14. do 19. leta starosti,
- **post adolescenco** oziroma **pozno mladost** za mlade v starosti od 20 do 24 let in

- **mlajšo odraslost**, ki je značilna za (še vedno »nesamostojne«) mlade med 25. in 29. letom starosti. Pojma **mladost in mladina** predstavljata kompleksni družbeni pojmovni, ideološki in simbolni konstrukciji, s katerima skuša družba opredeliti proces, kako mladina, kot nova generacija, prisvaja in sprejema obstoječo kulturo in družbo, ter kako mladi v tem vidijo sami sebe.

V tem pojmovnem okviru vidimo:

- fazo v življenjskem poteku posameznika ali posameznice,
- socialno skupino, ki označuje določene oblike vedenja (v vsakdanjem življenju, kulturi, politiki itd.),
- nepopolni socialni status mladega človeka (njegovo »nedoraslost«),
- starostno kohorto ali zgodovinsko strukturirano generacijsko enoto,
- idealni vrednotni pojem; npr. mladostnost v smislu vitkosti, duševne svežine in živahnosti (Ule, 1996).

Navkljub dejstvu, da se še nikoli ni dogajajo toliko in tako hitro na globalnem civilizacijskem nivoju, kot se dogaja dan danes, pa je glavna značilnost današnje mladine, da so se preusmerili **iz »ukvarjanja z družbo« v »ukvarjanje s samim seboj«**.

Pravijo, da je bila generacija šestdesetih v Sloveniji tista, ki je »povzročala probleme« družbi z oblikovanjem prvih mladinskih subkultur.

Generacija sedemdesetih in osemdesetih je »zastavljala probleme družbi« preko družbenih gibanj.

Generacija devetdesetih pa **»ima probleme«**. In ukvarja se s svojimi problemi in ne več s problemi družbe. Celotno generacijo poznomodernih mladostnikov zaznamujejo pojmi, kot so individualizacija življenjskega poteka, razkroj ligatur, izobraževalni pritiski, tveganja, fragmentacija, potrošniško orientiran prosti čas, pomanjkanje spoznavnih orientacij itd.

Mladi so se umaknili iz javne sfere v zasebnost in mladinske mikro scene. Tudi raziskovalci v Evropi ugotavljajo spremembe v odraščanju poznomoderne mladine, pri kateri poteka intenzivni proces individualizacije mladosti. Mladost kot prehodno obdobje med otroštvom in odraslostjo, postaja jasno izraženo generacijsko obdobje, v katerem je zelo pomembno vzpostavljanje medgeneracijskega sodelovanja.

Obravnavati ključne probleme in vprašanja, ki zadevajo mlade, hkrati pa poskušati opozoriti tudi na probleme različnih zaznamovanosti, vstopa v zavest vse večjega števila strokovnjakov, ki se ukvarjajo z mlajšo generacijo.

Možnosti manjših priložnosti, ki jih imajo ljudje, ne glede ali pa predvsem tudi na starost, na katere se vežejo kulturni predsodki, diskriminacija in seksizem, je v poznomoderni družbi področje, iz katerega se počasi odstirajo tančice zamolčanih resnic in spregledanih dejstev.

Fetišiziranje mladosti kot ideala, služi kapitalu kot izgovor, da maksimalizira razmere na trgu (npr. mladi brez izkušenj so izkoriščani kot poceni delovna sila, mlade ženske nezaželjene zaradi morebitne prve nosenosti ipd., starejši diskriminirani kot prestari in neatraktivni ipd., mladi kot tarča prodajnih strategij itd.).

Diskriminacijske politike, ki so pred časom temeljile predvsem na razrednih, rasnih in starostnih razlikah, dandanes temeljijo na spolnih orientacijah ali pa na drugačnostih tistih, ki so duševno ali fizično prizadeti. V današnji družbi je potrebno detabuizirati še veliko družbenih tem.

3.) VREDNOTE

Življenjske izkušnje mladih ljudi so se predvsem v devetdesetih letih prejšnjega stoletja temeljito spremenile. Družinska in prijateljska razmerja so spremenjena, drugačne so izkušnje v izobraževalnem sistemu, drugačni so problemi, ki zadevajo zaposlovanje mladih, ponudba in komercializacija prostega časa je pomagala in vzpodbudila specifično izoblikovanje življenjskih stilov mladih, ki so postali zanimiva in pomembna tarča ekonomskih, prodajnih, oblikovalskih idr. analitikov.

Po javnomnenjskih raziskavah V Sloveniji so se vrednote med mladimi, v devetdesetih letih letih, premaknile **od »materialno-kariernih« k »postmaterialnim-osebnostnim« vrednotam**.

Vrednote, ki so bile povezane z močnimi ideologijami, zamenjujejo vrednote, ki so bližje posamezniku in njegovemu osebnemu izkustvu. Za mlade ostaja pomembna materialna in socialna varnost, prijateljstvo in medsebojni odnosi, zdravo okolje, osebni razvoj in kakovost vsakdanjega življenja. Uveljavlja se nova individualizirana etika vsakdanjega življenja.

Klasične industrijske vrednote so se kazale predvsem kot norme, kot vedenjska pravila in življenjski cilji. Danes pa »imamo opraviti z dokaj fluidno in spremenljivo strukturo vrednostno-osebnih usmeritev, ki jih je težko pojmovno in empirično identificirati« (Ule, 1996).

Točnega odgovora, kdo so generacija y, še nimamo. Trendi na področju vrednot med mladimi pa so opazni v vseh doslej opravljenih mladinskih in javnomnenskih raziskavah. Velja pa, da bo to kar danes dela, govori mlada generacija, jutri splošen vzorec obnašanja in delovanja. Na to je prvi opozoril znani sociolog Karl Mannheim že leta 1965. S tem, ko neka generacijska enota pripada istemu zgodovinsko socialnemu prostoru, se med njimi ustvarjajo aktualne socialne in duhovne interakcije in s tem skupen sistem predelave doživetijev in izkustev. Preko prve skupne generacijske refleksije sveta, mladi razvijajo medsebojno solidarnost in spoznajo ter delijo skupne interese.

Med tistimi raziskavami, ki so bile opravljene po letu 1993, je bila zelo močna vrednota partnersko in družinsko življenje. V raziskavi Mladina 2000 pa med vrednotami kot najpomembnejše vrednote izstopijo **zdravje, resnično prijateljstvo in družinsko življenje**.

Sorodne raziskave med mladimi v Evropi (v Nemčiji, skandinavske študije, nizozemske idr.) kažejo povsem enake trende v oblikovanju vrednot z eno razliko, **nikjer v Evropi ni tako nizko cenjena vrednota voditeljstva, avtoritete in moči kot med mladimi v Sloveniji**. Za interpretacijo tega dejstva še ni opravljenih dovolj raziskav.

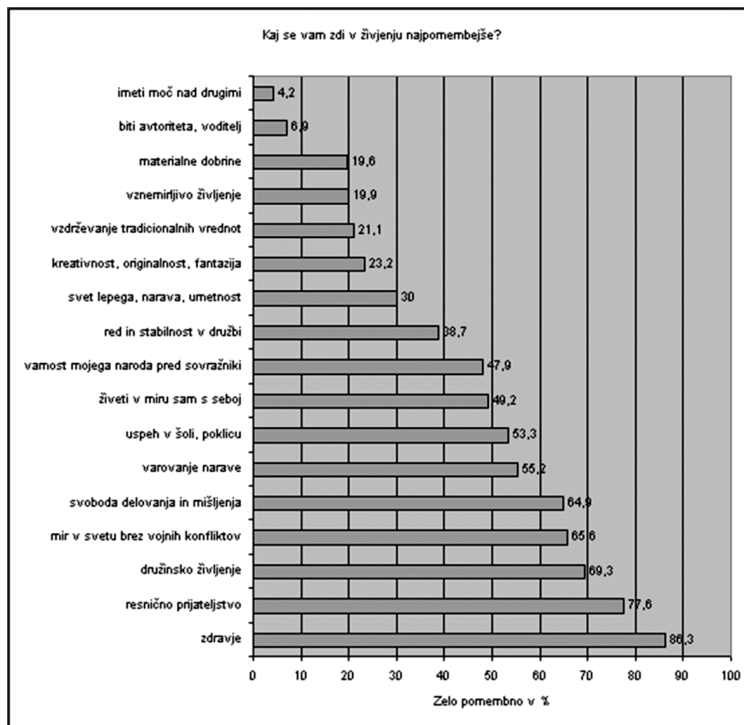
Izraz »mladina« označuje več kot le generacijo posameznikov in posameznic s posebnimi značilnostmi in potrebami. Mladost in mladina sta rezultat razvoja in sprememb v sodobnih družbah, hkrati pa sta s svojimi hitrimi reakcijami na te spremembe tudi občutljiv barometer in napovedovalec bodočih družbenih tokov. Pomeni mega trend razvoja družbe in vsakdanjega sveta posameznikov in posameznic.

4.) KULTURNA MODERNIZACIJA MLADINE OZIROMA MLADOST KOT ŽIVLJENJSKI STIL

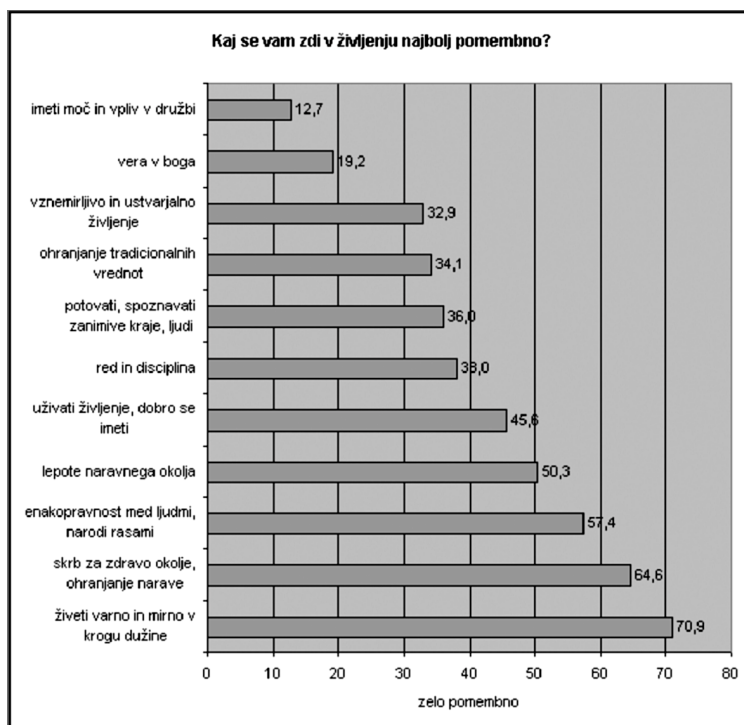
Pomembna značilnost današnjega časa je gojenje osebne življenjskega stila. V adolescenci pride do osebne prestrukturiranja in sidranja vrednot pretežno na nezavedni ravni. Mladi postanejo, s pridobivanjem osebnih izkušenj, sooblikovalci življenjskega sveta. Po Bourdieuju je lahko kapital tudi lepota, poznavanje kakega filma, kake knjige ali prijateljski odnos. (Ule 2000:290).

Življenjski stil razumemo kot bolj ali manj integrirano množico praks, dejavnosti, kulturnih orientacij in želja posameznika ali posameznice. Uteležajo se v navadah oblačenja, hranjenja, delovanja in priljubljenih okolij za srečevanje z drugimi. Širjenje in diferenciacija življenjskih stilov je močno podvrženo medijski promociji in pomeni novo obliko socialne stratifikacije, ki v pozni moderni delno zamenjuje tradicionalno razredne in kulturne razlike med ljudmi (Ule 2000:294).

Kulturna modernizacija mladine sledi generacijski modernizaciji, ko se je mladina sploh šele izoblikovala kot relativno samostojna in homogena skupnost.



Rang vrednot po pomembnosti iz raziskave Mladina 2000, Vir: Ule, Kuhar, 2002



Rang vrednot po pomembnosti iz raziskave Spoznavni zemljevid Slovenije, Vir: Ule, 2003

Proces kulturne modernizacije vrednot in življenjskih usmeritev posameznikov in posameznic v Sloveniji, se kaže kot odmik od plačanega dela in zaposlitve, k novi vrednotni orientaciji ki je usmerjena **k lastnemu svetu, zasebnosti in samorealizaciji**.

Mladost kot posebno življenjsko obdobje med otroštvom in odraslostjo je postala pomembna šele v industrijski družbi. Šola je postala posrednik med družino in širšo družbo. Institucija obveznega in kasneje tudi vse bolj podaljšanega šolanja, je postopoma prevzela prevladujočo nadzorno in vzgojno funkcijo nad odraščajočimi posamezniki in posameznicami.

Obdobje mladosti, je zaznamovano s sodobnimi iniciacijami, kjer je mladim dana možnost, da »odklonijo« ekonomsko odvisnost od staršev in se zaposlijo. S tem, ko si mladi človek »skrajša« možno oziroma ponujeno šolanje, si definitivno zmanjša tudi poklicne in življenjske možnosti v svoji prihodnosti.

Možnost izbire, po eni strani bogati življenje mladih, po drugi strani pa predstavlja past, zaradi množice ponujenih opcij, ki se za mlade ne zaključijo vedno najbolje. Z vsako opravljeno raziskavo je vse bolj jasno, da vsakdanji svet mladine v Sloveniji čedalje bolj sestavlja mešanica apatije, resignacije in umika v zasebnost (Ule 2002).

Mladi v današnjem času, zaradi možnosti izbire, čutijo storilnostni pritisk, ki se mu je mogoče izogniti, vendar le s posledicami za nadaljnje življenje. Mnoge oblike socialnega nadzora, ki se izvajajo nad mladimi, jih vežejo v »podaljšano otroštvo« ali drugače rečeno »socialno otroštvo«.

Tranzicija mladine iz industrijske v poindustrijsko moderno sicer postavlja mladino za eno od nosilk kulturnega kapitala, vendar zaradi odmikanja ekonomske emancipacije, to slabi družbeno moč mladih. Živimo v družbi, kjer nad kulturnim dominira ekonomski kapital.

5.) NOVI INDIVIDUALIZEM IN MULTIDIMENZIONALNA PRIHODNOST

Novi individualizem se kaže v tem, da posamezniki in posameznice niso več zadovoljni samo s tem, da spoštujejo moralne zakone, ampak jih hočejo aktivno sooblikovati. To naraščajoče soodločanje o moralnih vprašanih vpliva na celotno generacijo y. Sociologi že od sedemdesetih let naprej ugotavljajo, da izginja »klasična mladost« industrijskega kapitalizma, ki so ga zaznamovali pojmi kot so na primer linearnost prehodov, kolektivne povezave in »normalne« biografije (torej jasno definirane spolne in razredne vloge).

Danšnja mladost označujejo pojmi, kot so nepredvidljivost, ranljivost, tveganja, fragmentacija, individualizacija življenjskega poteka, biografizacija, podaljšani prehodi, jo-jo prehodi itd.

Rastoč pritisk na mlade po čim višji izobrazbi in podaljševanje mladosti je prva značilnost v devetdesetih, ko je razpadel sistem socialističnih držav in so radikalne spremembe, ki so jih izkusili mladi v Sloveniji in Evropi, prisilile mlade na podaljševanje izobraževanja in podaljšano ekonomsko odvisnost od staršev. »Dobra« izobrazba v družbah tveganja predstavlja »vstopnico na trg dela« in s tem tudi vstopnico v odraslost (Ule, Kuhar 2002: 51). Investiranje staršev v izobraževanje svojih otrok je v pozno modernih družbah postalo eden pomembnejših družinskih projektov, uspešnost otrok pa glavni pokazatelj »uspešnosti« družin (Ule 2000)

Nekvalificiranost oz. neizobraženost mladih pogosto pomeni izključitev iz trga delovne sile in nezaposlenost, posledično pa tudi socialno izključenost. Nezaposlenost je eden glavnih razlogov socialne ranljivosti mladih. Mladega človeka postavlja v neugoden socialno ekonomski položaj, kar mu zmanjšuje status in ugled v družbi in ga s tem marginalizira, poleg tega pa povzroča dolgotrajne psihične poškodbe in posledice na samopodobi mladega človeka.

Prehod iz industrijske družbe v družbo storitev je spremenil položaj in pomen mladine. Mladinska potrošnja kaže na potrošniško emancipacijo z drugimi ciljnimi skupinami, saj so mladi samostojna ciljna skupina na trgu potrošniških stilov, mode in imidžev. Istočasno pa so mladi navdih za oblikovanje in estetizacijo teles vseh generacij. Prestižnost mladosti je prisotna kot večna in tako rekoč standardizirana v skoraj vseh reklamnih sporočilih.

Pa vendar gre za socialno, kulturno in življenjsko stilno neizoblikovano populacijo, ki istočasno zavzema podoben družbeni položaj, kot ga imajo stigmatizirane manjšine – to je položaj nedorasle, nekompetentne in potencialno problematične skupine. Pozno moderna družba zahteva in pričakuje od mladih, da se pokažejo kot »sposobni ljudje, ki poskrbijo sami zase«.

Zahteve in poudarjeno individualno načrtovanje uspeha in kariere na trgu znanja pomenijo enormni pritisk na mlade, ki morajo to prevzeti kot merilo oziroma izhodišče za svojo osebno samorealizacijo. Današnji otroci in mladostniki so na splošno gledano, znatno bolj govorno in psihično usposobljeni kot prejšnje generacije (Ule 2000:22). Sociolog Bauman ugotavlja, da je življenje, ki je polno nenehne pregledovanja osebnih projektov, nenehnih sprememb, izjemno zahtevno in izčrpavajoče (Bauman v Ule 2000:100).

Podobno kontradiktorni so izzivi, ki jih prinašajo informacijske tehnologije in mediji. Mladi so »just in time« informirani o novih kulturah in življenjskih stilih, svet gledajo globalno in kot taki postajajo globalna tržna niša globalne potrošniške ponudbe. Multikulturalnost in globalni internacionalizem mladim omogoča nove izzive, hkrati pa pred njih postavlja globalne, strukturne probleme sveta, tja od ekoloških, bioloških, do socialno ekonomskih in duhovnih.

6.) PRIHODNOST - NARAŠČANJE NEGOTOVOSTI

Negotovost in dvom segata v vse dimenzije življenja mladih, zato poskušajo čim bolj enostavno in neboleče priti v prihodnost. Probleme, ki jih zaznavajo, ne prelagajo na družbo, ampak se z njimi spopadajo sami. To so njihovi individualni problemi, kot da ne bi bilo drugih ljudi, ki živijo v enakih okoliščinah in se soočajo z enakimi tveganji. Toda tveganja, s katerimi se soočajo mladi, so njihovim staršem tako rekoč nepoznana. Večina sprememb se je zgodila v relativno kratkem času, zato je pomembna »naloga«, ki jo morajo opravljati mladi v današnjem času, nenehno spreminjanje lastne biografije, glede na spreminjajoče se izkušnje o možnostih in tveganjih, ki so pred njimi. (Ule 2004),

Kombinacija pritiskov, ki vodi k individualni odgovornosti na eni strani in izkušnja dejanske nemoči in ranljivosti na drugi strani, vpliva na to, da med mladimi naraščajo občutja negotovosti (Renner 200:98). **Življenjska demoralizacija mladih** pomeni sklop stališč in drž, ki jih označuje občutek nizkega samospoštovanja, nemoči, določenih strahov, ki jih vidijo v prihodnosti in na splošno potlačenegega razpoloženja v vsakdanjem življenjskem svetu (Ule 2000:50).

V ZDA ugotavljajo, da je demoralizirana tretjina prebivalstva. Približno polovica demoraliziranih kaže klinično prepoznavne bolezenske simptome. Tudi raziskave nemške mladine kažejo, da med mladimi narašča število oseb, ki jih mučijo glavoboli, so nervozni in nemirni, se ne morejo skoncentrirati, ki imajo bolečine v križu, vrtoglavico, pomanjkanje apetita, trpijo za nespečnostjo ipd. (glej Hurrellmann v Ule 2000:59). Med mladimi naraščajo tudi duševne motnje; po nemških raziskavah jih ima kar 10 do 15 % mladih (ibid.).

Današnji mladini deluje družina kot prostor pobegov in zavetja pred kompetitivnimi zahtevami globaliziranega sveta, zato je razumljivo, da je za mlade najpomembnejša zasebnost, mir in varno življenje. Pri ekonomskem osamosvajanju jim neprecenljivo oporo nudijo starši, čeprav to sproža tudi nazadovne procese infantilizacije in pomanjkanje avtonomnih strategij za premagovanje težav (Renner 2000). Neke vrste pogodbeno razmerje med mladimi in starši kaže, da mladi brez večjih odporov uresničujejo želje staršev po socialni promociji svojih otrok, starši pa morajo ščititi svoje potomce daleč nad obdobje psihosocialne odraslosti.

Kot posledica velikih ekonomskih sprememb, velik del mladih v Sloveniji doživlja svet prej kot grozno, pred katero se umikajo, kot pa izziv, ki bi ga morali sprejeti in nanj produktivno odgovarjati s svojimi predlogi in inovacijami.

Po izsledkih raziskave, mladi v Sloveniji zelo cenijo svoj zasebni življenjski svet, družinsko življenje, partnerstvo in prijateljstvo. Vendar pa mladi pogosti niso v položaju, da bi sami ustvarili lastno družino. Mladost se podaljšuje, zaradi podaljševanja študija in ekonomske odvisnosti oziroma velike brezposelnosti med mladimi in nerešenim stanovanjskim problemom. Nezaposleni in brez lastnega stanovanja, ostajajo odvisni v »podaljšanem otroštvu«. Pogosto ostanejo doma tudi potem, ko zaključijo s šolanjem, saj jim izobrazba brez zaposlitve ne prinese tudi ekonomske in socialne neodvisnosti.

V tradicionalnem razumevanju mladosti je pot ves čas jasna in mladi postanejo družbeno integrirani, ko ponotranijo družbeno moralne vsebine. V kolikor jim to ne uspe, je njihovo ravnanje opredeljeno kot deviacija ali kriminaliteta. V današnjem času pa poti niso le linearne in obdobja niso več tako napovedljiva ter standardizirana. Prevladujoča značilnost današnjega modela konstrukcije mladosti izhaja iz nenapovedljivosti obdobja, kjer je odraščanje opredeljeno kot življenjsko obdobje ključnih izbir in odločitev, kot obdobje, kjer se morajo ljudje sami najti (Ule, 2002).

V individualizirani družbi se mora mladostnik neprestano aktivno prizadevati, da pride do nekega položaja. Obdobje mladosti je kar naenkrat, namesto prehodnega obdobja, postala **osrednja strateška faza v življenjskem poteku**, polna tveganj in negotovosti. Proces integracije v družbo odraslih dandanes predstavlja proces socialne selekcije za posamezne družbene položaje.

Kot kažejo raziskave v Sloveniji in v Evropi, so današnji mladi izjemno občutljivi za temeljna moralna vprašanja življenja, osebno poštenost in iskanja smisla življenja v razvoju samega sebe. Nekateri govorijo o »uporu osebe«, ki je primerljiv z odkritjem individualne osebe v času renesanse (Ule, 1996, 2004).

Kot pravi Mirjana Ule, bo čas ki prihaja namenjen boju za delitev težje dostopnih nematerialnih dobrin, ki se jih ne da meriti z denarjem, kot so odnosi, prijateljstva, (prosti) čas, ustvarjalnost in kreativnost, užitek in samorealizacija.

V novi družbi tveganj in negotovosti se spreminjajo kriteriji in zaznave »bogastva« in »revščine«, v ospredje zanimanja prihaja kakovost življenja in napredek v samorealizaciji. V času druge moderne »**trpimo od novih oblik svobode**« in ne od »krize vrednot«. Tako imenovani razpad vrednot le izraža strah pred svobodo in strah pred »otroci svobode«, ki se morajo spopadati z novimi drugačnimi problemi, katere jim povzroča **ponotranjena svoboda**.

LITERATURA IN VIRI

- Beck U., Lau C., (2005): Second modernity as a research agenda: theoretical and empirical explorations in the »meta-change« of modern society. The British Journal of Sociology 2005 Volume 56 Issue 4. London School of Economics and Political Science 2005. Published by Blackwell Publishing Ltd.
- Edmunds J., Turner B.S., (2005): Global generations: social change in the twentieth century. The British Journal of Sociology 2005 Volume 56 Issue 4. London School of Economics and Political Science 2005. Published by Blackwell Publishing Ltd.
- Črnak-Meglič, A., (Ur.), (2005): Otroci in mladina v prehodni družbi, Analiza položaja v Sloveniji. Inštitut RS za socialno varstvo, Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Založba Aristej Maribor.
- Miheljak, V., Urednik, Kuhar, M., Mencin Čeplak, M., Rener, T., Tivadar, B., Ule, M. (2000): Mladina 2000, Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Založba Aristej Maribor.
- Nastran Ule, M., idr., (1996): Sociološki oris mladosti/mladine; Mladina v devetdesetih, Analiza stanja v Sloveniji. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Zbirka Forum.
- Rener T., Švab A. (1996): Družinski status. Mladina v devetdesetih, Analiza stanja v Sloveniji. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Zbirka Forum.
- Ule, M. (1997): Oblikovanje življenjskega sveta mladih. Socialna pedagogika, let.1, št. 1, s. 27-36.
- Ule, M. (2004): Nove vrednote za novo tisočletje. Spremembe življenjskih in vrednostnih orientacij mladih v Sloveniji. Teorija in praksa, let. 41, 1-2/2004, s. 352-397.
- Ule, M., Rener, T., Mencin Čeplak, M., Tivadar, B. (2000): Socialna ranljivost mladih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Šentilj Aristej.
- Vincent J.A. (2005): Understanding generations: political economy and culture in an ageing society. The British Journal of Sociology 2005 Volume 56 Issue 4. London School of Economics and Political Science 2005. Published by Blackwell Publishing Ltd.